Tullekahjud.

Mähtakse kül iggal maal, körd suremaid körd wähhemaid tullekahju sündiwad; agga ei kuski pool ilmas nõsaggedaste, kui meie issamaal; kõigennamiste süggisiti rehhepeksmise ajal. On kül tõssi; et meie tallorahwa ellamise ja temma hone ehhitamise wiis sesuggune, et tulle lahtipeäsmist kõigis paigus karta: agga ei wöi sedda siiski mitte walleks ajada, et needsinnatsed önnetused ennamiste innimeste holetuseşt ja nende rummalusest tullewad.

Minnewal aastal on Ria kubbernemangus, esimesest Märi-kuu päwast kunni esimese Jani-kuu päwani 39 tullekahju olnud, mis, kui nelli urtsikut jätame arwamata, köik wägga sured ja kahjulised ollid. Wolmeri makonnas sai neid köige rohkemaste ollema, et seäl paljo linna harri-takse. Pitkne olli Jürri-kuul neljas köhhas kahju teind; agga köik töised önnetused tullid ehk pibust, perotullest, sandist ahjust, ehk mu holetusest ja rummalusest.

Kaks körtsi, üks nuumhärja-laut, kaks möisa karjaada, kaks möisa reht ja nelli tallu, muist lautade ja aitadega, läksid pibust pöllema: nelli tallu pölles ärra, et perotullega linnu kolkisid ja harrisid; üks maja läks käest, et lapsed linnaharrimise körral takko toppisid lendu laskśid; töin-, et üks wäetokenne pilpaga leest tuld olli wötnud, ja sedda sängi pistnud. Üks köstri maja ja köik ellamise honed kadduśid ärra, et tüdruk öhtu perotullega lakkas käinud ridid tomas; kaks möisa reht saiwad ötsa, et pöllew peerg pahmasse olli kukkund; üks tallo pölles ärra, et peerg ellopitkendamise peäle seina pöllema, ja innimesed issi maggama jänud; kaks körtsi pölletasid teekäijad, et perotullega rehheal käisid; nelli tallu, wöttis tulloke käest, et peroga lautades ehk rehhe ol ellajaid ollid tassunud; üks maja pölles ärra, et kuma ahju puid kuiwama ollid pannud; töine, et ahju üllealt ollid kütnud: üks möisa rehhi ja kuus talloma ja pölles ärra, et ahjud wiggased ja sandid olnud.

Kui nüid möistlikult ja köige tassandussega sedda ärra ja üllearwame, kust ja kuida needsinnatsed sünsammas nimmetud tullekahjud sanud sündima ja tullema: siis peame töele tunnistust andma, ja ötsekohhe ütlema: need kahjud ei olle mitte Jummalast, waid on nemmad innimeste holetusest ja rummalusest tulnud. Kui

ei pöllewa pipudes, egga perotullega seäl polleks käidud, kus nendega kartuseta ei wöi käia; kui lastel melewalda polleks antud tullega mängida; kui öige majamehhe hoolt ahjude pärrast olleks petud, ning kui sedda rummalat äbbausku, kust ni paljo önnetust tulnud, polleks olnud, et peergu ello pitkendamiseks, kuida ussuwad ja rägiwad, seina olleks jätud pöllema, kas siis need kahjud olleks sanud tullema, mis mitto kümmekond tuhhandet ei jõua tassuda?

Agga wöttaks mönni öigusega küsida? Kust tallopojal küinalt ehk lampi ja lambi- elli wötta? eks ta peab peergu pölletama, et kül teada, et temmast saggedaste kahju tulleb? Se on öige ja tössi kül, egga wöi sest polest luggu ennemine parremaks minna, kui siis wast, kui meie tallorahwa ollemise wiis parrema körra peäle läinud. Nikaua, kui Saksa-maa tallopojad tored jo poolharritud innimesed ollid, pölletasid nemmad peergu, nendasammoti kuida meie weel alles teme; ömmetige sedda jo ammust ajast seäl ennam ei nähta, ja on peerg ja temma nimmigi seäl maal ärrakadunud. Kui targemaks ollid sanud, hakkasid köigis, ning siis ka ellamise asjus, parremat nõudma: jätsid siis ka peergu, et temmast ni saggedat ja ni suurt kahju näggid tullewad, ja wötsid temma assemel lampi prukida: agga, et lambi- elli sada, hakkasid elli-naerist (Rübsaat) maas piddama.

Elli-naerist ei harrita mitte, et sedda süa, waid, et temma semet tampida ja temmast elli sada, mis wägga rohkeste annab. Külwawad sedda kewwade ning ka süggise; agga on süggisene külw paljo woodsam (ergiebig, von Feldfrüchten). Sesamma naeris ajab paljo wössu, mis sedawisi, kuida kalika- ja kapsta istanduste wössud teame ollewad, ja on nemmad kaunu täis, kus semet sees. Sedda möda kuida Saksa-maa tallopoeg ommas majas elli teab kulluwad ja tarwis ollewad, sedda möda teeb temma sedda wiljasuggu mahha: mat, küllimit ehk pool wakka, ja möedub külw, kui ilmad wähhegi parrajad, nenda rohkeste, et ühhest mattist 60, wahhest 70 ja weel peälegi matti kotti saab panna. Kui seme küps, siis leikab wösud, ja peksab neid kuiwatamata linnade peäl ärra, et kui köhhe peksetakse, rohkemat elli sada, kui siis, kui kuiwamas on olnud. Ons seme tulatud ja puhhas; siis lähheb weskile; lasseb sedda tampida, ehk wahhetab sedda ka walmis elli wasio möldrile.